

## **РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АНАЛІТИКИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЛОСОФІЯ»**

**Ломачинська Ірина Миколаївна,**  
Доктор філософських наук, професор,  
Київський університет імені Бориса Грінченка,

**Ломачинський Богдан Геннадійович,**  
Аспірант,  
Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського

Глобальні виклики сучасного інформаційного суспільства, зумовлені домінуванням інформаційного чинника в усіх сферах суспільного розвитку, формують необхідність випереджувального виявлення проблемних ситуацій в різних галузях управлінської, політичної та економічної діяльності, а також застосування прогностичних форм діяльності з використанням багатоваріантних моделей розвитку подій. В означених умовах зростає суспільна потреба у інформаційно-аналітичній діяльності як різновиді інтелектуальної діяльності, в результаті якої утворюється аналітична інформація у формі різних видів аналітичних документів. Аналітична діяльність реалізується на засадах творчості, дозволяє не лише виявляти нові аспекти існуючих проблем, але і пропонувати нетрадиційні способи їх вирішення.

У реаліях українського нормативно-правового поля найбільш врегульованим є інформаційний рівень інформаційно-аналітичної діяльності. Зокрема, у Законі України «Про інформацію», інформаційна діяльність характеризується як сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. В прикладному аспекті науково-інформаційної діяльності інформаційні процеси включають збір інформації, її аналітико-синтетичну обробку, зберігання та розповсюдження. Найбільш повною мірою фахові компетентності професійного забезпечення означених інформаційних процесів представлені у Стандартах вищої освіти України за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» бакалаврського та магістерського рівнів, де, зокрема, передбачені здатності організувати роботу та здійснювати керівництво інформаційно-аналітичними структурними підрозділами на підприємствах, в організаціях та установах, застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації, відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом проведення аналізу інформаційних потоків та масивів тощо[5].

У Класифікаторі професій ДК 003:2010, передбачено підкласифікацію 2433 «Професіонали в галузі інформації та інформаційного аналізу», у яку входять: 2433.1 Наукові співробітники (інформаційна аналітика) і 2433.2 Професіонали в галузі інформації та інформаційні аналітики, водночас, професійний стандарт, спрямований на характеристику означених видів професійної діяльності, поки що відсутній.

Щодо аналітичного рівня, який полягає в аналізі, класифікації та узагальненні інформації, а також формуванні на їх основі пропозицій, рекомендацій і прогнозів, то І. Захарова і Л. Філіпова у визначенні поняття «аналітика» розуміють два змісти теоретичний - як галузь наукової діяльності із виробництва знання про процеси прийняття управлінських рішень, що базується на одержанні інформації за допомогою аналітичних методів, та практичний – як прикладна політико-управлінська дисципліна, що використовує множинні методи дослідження і аргументації з метою розробки принципів і методів прийняття суспільно-значимих публічно-політичних рішень [3, 24].

Водночас, ефективний і об'єктивний аналіз інформації неможливий без використання системного підходу, що передбачає цілісний, комплексний аналіз подій та явищ, та зумовлює необхідність конкретизації сутнісних характеристик інформаційної аналітики і відокремлення аналітичного напрямку інформаційної діяльності — від інших, зокрема — від аналогічного напрямку спорідненої бібліотечно-бібліографічної діяльності.

Розрізняючи поняття «інформаційна аналітика» і «інформаційно-аналітична діяльність», варто зазначити, що інформаційна аналітика – це сутнісне знання про процеси реального світу, що ґрунтується на строго наукових та інтуїтивних методах, та має на меті створення нової вивідної інформації шляхом інтелектуальної переробки наявних відомостей для чітко окресленої, конкретної мети. У філософському аспекті, це форма мислення і світовідчуття, яка опирається на науковий підхід.

Витоки аналітики як мистецтва аналізу, розчленовування понять, за допомогою яких міркування набувають доказового характеру, сягають ще філософії Сократа, який виробив метод полемічного діалогу – маевтики, своєрідного дедуктивного прийому, що полягає у визначенні понять шляхом виключень. За допомогою маевтики через актуалізацію дихотомії «знання-незнання», Сократ намагався стимулювати співрозмовника на постійний самостійний пошук істини. На становлення аналітики як наукової системи знання вирішальною мірою вплинули наукові пошуки Арістотеля, який систематизував прийоми міркувань та заклав основи аналітичного мислення. Він розкрив зміст основних законів логіки та поняттям «аналітика» позначив розділ логічної науки, присвячений строгим силогістичним розміркуванням. Арістотель дав розуміння аналізу як методу дослідження, що полягає у розчленовуванні предмета на окремі елементи, задля відокремлення суттєвого від несуттєвого, з подальшим синтезом отриманих частин об'єкта в новий цілісний об'єкт і виявлення адекватності нового й старого об'єктів. В результаті реконструкції отриманих частин у єдине ціле можливо отримати нове знання про той об'єкт, що піддавався аналітичній декомпозиції. Відповідно, здатність оперувати з поняттями (термінами), забезпечуючи адекватність їх застосування у конкретну контексті буття є одним з індикаторів наявності у людини аналітичних здібностей.

В подальшому розвиток аналітики в історико-філософській думці відбувається в межах логіки. Зокрема, у І.Канта трансцендентальна аналітика постає як розділ трансцендентальної логіки, який розкладає діяльність розуму на елементи і показує їх як принципи будь-якої логічної оцінки нашого знання. Але на відміну від звичайної логіки, трансцендентальна аналітика досліджує першопочатки чистого розсудкового знання, тобто, принципи, без яких не можна мислити жоден предмет - апріорні форми розумового мислення, за допомогою яких пов'язуються, синтезуються явища. В подальшому, у наукових дослідженнях з логіки поняття «аналітика» стало використовуватися у значенні способу вирішення причинно-наслідкових зв'язків явищ.

Сучасний рівень розвитку інформаційно-аналітичної діяльності у провідних країнах світу є результатом тривалого історичного процесу еволюційних і революційних перетворень, що реалізуються у взаємозв'язку між розвитком суспільства, особливостями матеріального виробництва та зростанням потреби суб'єктів в інформації. У сучасній науці аналітика усвідомлюється як складне поліструктурне утворення, яке можливо розглядати з позиції гносеологічного, ціннісного, інституційного, організаційного, діяльнісного, технологічного підходів як виявлення, інтерпретація та передача значущих зразків даних для ефективного прийняття управлінських рішень. У означених напрямках формується аналітика даних, спрямована на опис, прогнозування та покращення ефективності бізнесу; маркетингова аналітика, що визначає стратегії прогнозного моделювання, маркетингові експерименти, автоматизацію та комунікації з продажу в режимі реального часу; веб-аналітика як інструмент для дослідження бізнесу та ринку, а також для оцінки та підвищення ефективності веб-сайту; текстова аналітика, що описує набір лінгвістичних, статистичних та машинних методів навчання, що моделюють та структурують інформаційний вміст текстових джерел для бізнес-розвідки чи дослідницького аналізу даних; аналітика безпеки, що зосереджена на інформаційних технологіях для збору подій безпеки, щоб зрозуміти та проаналізувати події, що становлять найбільший ризик тощо.

Відповідно, сучасна аналітика – це основа логіко-інтелектуальної діяльності, спрямованої на рішення практичних завдань. Її основою є принцип «випередження подій», що дозволяє суб'єкту пізнавального процесу прогнозувати майбутній стан об'єкта аналізу. В означеному контексті аналітика постає необхідною складовою фахової підготовки майбутніх філософів, адже відіграє інтегруючу роль у реконструкції минулого, розтині сьогодення і прогнозуванні майбутнього.

Відповідно до СВО 033 «Філософія» за ступенем вищої освіти «бакалавр» [4], серед фахових компетентностей випускника зазначені логіко-аналітичні: здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано; здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки. Означений стандарт став основою для розробки аналітичної складової освітньо-професійних програм з філософії. Зокрема, ОПП 033.00.01 Філософія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка [2] передбачає у вибіркового блоці три тематичних спеціалізації аналітичного спрямування з відповідним дисциплінарним забезпеченням. Зокрема, тематична спеціалізація «Аналітика соціальних процесів» передбачає формування здатності використання знань об'єктивних законів розвитку суспільства, врахування уроків історії і наукового прогнозування майбутнього; тематична спеціалізація «Аналітика релігійних процесів» дозволяє застосовувати критичний підхід при аналізі складних процесів релігійного життя, а тематична спеціалізація «аналітика політичних процесів» передбачає формування здатності організувати експертне супроводження рішень та способів оцінки суспільної проблеми для політичного актора.

Зміна світоглядної парадигми сучасного інформаційного суспільства, яка зумовлена новою системою поглядів людини на світ інформації, що виражається в цінностях способу життя особистості в століття інформації, змінює якість функціонування суспільної інформаційної системи як результату взаємодії соціально-комунікаційних інститутів і інформаційно-аналітичних структур управління [1, 94]. В результаті інформаційна аналітика спрямована на аналітичний моніторинг не тільки явних поточних проблем, а й формування висновків про перспективи досліджуваного інформаційного процесу, на основі загальної тенденції його розвитку.

Таким чином, в умовах розвитку суспільства як відкритої демократичної системи, де інформація є не лише найважливішим товаром, а й однією із головних складових її успішного функціонування в антагоністичному глобалізованому світі, розширення сфери професійного застосування інформаційної аналітики стає нагальною вимогою часу. Актуалізація аналітичної складової у формуванні фахових компетентностей випускників спеціальності «філософія» зумовлена необхідністю удосконалення прогностичної функції сучасних аналітичних досліджень, формування здатностей до аналітичної оцінки перспектив розвитку досліджуваного об'єкта. Логічні процедури аналітичних методів сучасних аналітичних досліджень мобілізують не тільки усвідомлюване дослідником знання, а й неусвідомлене, інтуїтивне, тому потреба у аналітичних компетентностях майбутніх філософів зумовлена їх здатністю до систематизації інформації та наявністю інтуїції, оснований на чіткому і адекватному розумінні причинно-наслідкових зв'язків подій та явищ.

### Список літератури:

1. Ломачинська І.М., Ломачинський Б.Г. Роль інформаційної культури у регулюванні соціальних інформаційних систем. *Вісник Львівського університету*. Сер. Філосо.-політолог. студії. 2020. Вип. 29. С. 94
2. Освітньо-професійна програма 033.00.01 Філософія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка : URL: [https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/iff/2020/op\\_bakalavr\\_p\\_hilosof\\_zminy.pdf.pdf](https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/iff/2020/op_bakalavr_p_hilosof_zminy.pdf.pdf) (дата звернення: 04.12.2020)
3. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : Навч. посіб / І.В.Захарова, Л.Я.Філіпова. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 336 с. – С.24
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 033 «Філософія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/033-filosofy-B.pdf> (дата звернення: 04.12.2020)
5. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (дата звернення: 04.12.2020)